

تجلیل از استاد شجاع الدین شفا

✱

سخنی کوتاه در باره مردی بزرگ

در بزرگداشت ادیب و فرزانه بزرگی مانند استاد شجاع الدین شفا، استادانی که سالیان دراز همراه او در غنا بخشیدن به فرهنگ و ادب ایران قلم زده اند، باید سخن بگویند و تجلیل کنند و بستایند. مردی را که بیش از نیم قرن در عرصه ادبیات ایران به شایستگی درخشیده است. با این حال، من هم وظیفه خود می دانم به عنوان یکی از دوستان و دوستداران آثار او اشاره کوتاهی به ارزش و اهمیت کار این استاد بزرگ بکنم.

گوشه ای از اهمیت قلم استادانه او ترجمه آثار بزرگان ادب جهان است که هنوز هم ایرانیان تشنه ادب و فرهنگ را سیراب می کند. اما در شرح خدمت اساسی وی به فرهنگ و ادبیات ایران، کافی است نگاهی به دوران خدمت او در دربار پادشاه ایران بیاندازیم و جنب و جوشی را که به همت او در شناساندن فرهنگ ایران آغاز شده بود در نظر بگیریم.

خدمات فرهنگی استاد شجاع الدین شفا را، همانطور که خود او در مصاحبه ای با نشریه وزین میراث ایران اظهار کرده بود، باید به سه دوره مجزا تقسیم کرد: دوره اول، دوران جوانی اش بود که با ادبیات ایران و جهان گذرانده و با ترجمه بزرگترین آثار کلاسیک جهان، گنجینه ای عظیم به ادبیات ایران ارمغان کرده است. دوره دوم، دوران فعالیتش در دربار پادشاه ایران است که یکی از درخشان ترین دوران های زندگی او به شمار می رود، زیرا در طول این مدت وی قدم های بسیار بزرگی را برای شناساندن ایران و تاریخ و فرهنگ آن به جهانیان برداشته است که از جمله آنها می توان به برپایی و برگزاری جشن های ۲۵۰۰ ساله کوروش بزرگ و شاهنشاهی ایران، تهیه و تنظیم دایره المعارف ایران شناسی و همچنین ایجاد کتابخانه بزرگ پهلوی اشاره کرد که متأسفانه توسعه آن با انقلاب ۵۷ متوقف شد و به ثمر نرسید.

سومین دوران خدمات فرهنگی او پس از وقوع انقلاب ۵۷ آغاز می شود که در این مرحله نیز استاد شفا یکی از پیشگامان حرکت روشنگری بود. وی با نگارش آثار ماندگاری مانند «توضیح المسائل یا از کلینی تا خمینی» و «تولد دیگر» که به یقین یکی از فاخرترین کتب روشنگری در تاریخ ایرانند، بزرگترین قدم را در این راه برداشته است.

با اینکه من هم مانند همهٔ هم‌نسلان خود از جوانی با نام او آشنا بودم تا سال ۱۳۷۷ که دومین کتاب خود «آنسوی سراب» را منتشر نمودم، آشنایی حضوری با او را نداشتم. اما پس از آن سال که برای تقدیم کتابم به دیدارش نائل شدم، چنان انس و الفتی میان ما بوجود آمد که هیچ فرصتی را برای درک محضر گرانبهای وی از دست نداده‌ام و نمی‌دهم.

آنچه مرا در مورد استاد شگفت زده می‌کند، علاوه بر دانش گسترده و قلم شیوایی که دارند، پشت کار و تلاش شبانه روزی او و عشق و علاقه مستمر وی به خواندن و نوشتن است. آنچنانکه حتی در طول بیماریش که قادر به نشستن و نوشتن نبود، او را می‌دیدم که ایستاده به کار خود ادامه می‌دهد.

نکتهٔ دیگری که مرا به تحسین استاد وامی‌دارد، حافظهٔ حیرت برانگیز اوست. شاید خوانندگان آثار وی باور نکنند که او بیشتر کتاب‌های خود را بر اساس اندوخته‌های حافظهٔ خویش به رشتهٔ تحریر کشیده است. زیرا در خارج از کشور، نه آرشیوی در خور که لازمه یک کار تحقیقی مانند نگارش «تولد دیگری» باشد در دسترس داشته و نه امکاناتی موجود بود که بتواند از دیگران برای جمع‌آوری این اطلاعات وسیع بهره بگیرد. به عبارت دیگر او برای نوشتن کتابهایش از گنجینهٔ مطالعات گذشتهٔ خود استفاده می‌کند.

در تاریخ فرهنگ همهٔ ملل، شخصیت‌هایی نظیر استاد شجاع‌الدین شفا که در فرهنگ کشور خویش اثر گذار هستند، وجود دارند و همهٔ آنها افتخار آفرین ملت‌های خود به شمار می‌روند. بی‌شک در آینده که پژوهشگران با دیدی قدر شناسانه و منصفانه در باره وی به داوری خواهند نشست، استاد را به عنوان یکی از معدود شخصیت‌های بزرگ فرهنگ ایران بر خواهند شمرد و نامش و یادش مثل همهٔ بزرگان فرهنگ سرزمینمان به ارجمندی در تاریخ ادبیات ایران ماندگار خواهد ماند.

خوشحالم که دوستداران ایشان و بخصوص سردبیر نشریه بیداری در بزرگداشت استاد قدم برداشته‌اند. به مدیر این نشریه روشنگر صمیمانه شادباش می‌گوییم و امیدوارم که دیگران نیز کار ایشان را سرمشق قرار دهند تا از استاد گرانقدر ما بابت کوششی که برای غنای فرهنگ و ادب ایران کرده است قدر دانی کنند.

با آرزوی عمر دراز و پرثمر برای استاد گرانقدرم، دکتر شجاع‌الدین شفا.

۱۹ بهمن ماه ۱۳۸۶

پاریس - هوشنگ معین زاده